

Начало>Парични иски>Несъстоятелност/фалит Несъстоятелност/фалит

Германия

Въведение

Несъстоятелността и производството по несъстоятелност в Германия са уредени от Кодекса за несъстоятелността (*Insolvenzordnung* — InsO), в сила от 1 януари 1999 г. Кодексът за несъстоятелността се различава от други процедурни правилници, тъй като съдържа не само процесуални, но и материалноправни разпоредби. Така например разпоредбите, в които се определят последиците от образуването на производство по несъстоятелност, имат материалноправен характер (членове 80—147 от InsO).

Основната цел, която се преследва с Кодекса за несъстоятелността, е колективно удовлетворяване на кредиторите на длъжника или чрез осребряване на имуществото му и разпределяне на приходите от него, или чрез постигане на алтернативни споразумения, установени в план по несъстоятелността, по-специално с оглед на спасяването на предприятието (член 1, първо изречение от InsO). „Колективно удовлетворяване“ (*gemeinschaftliche Befriedigung*) означава, че кредиторите по принцип ще бъдат удовлетворени пропорционално на съответните си претенции. Освен това производството по несъстоятелност има за цел да се предостави възможност на добросъвестните длъжници да се освободят от остатъчните задължения (член 1, второ изречение от InsO).

Определящ принцип на производството по несъстоятелност в Германия, освен принципа на равно третиране на кредиторите, е този на автономност на кредиторите (*Gläubigerautonomie*). Кредиторите разполагат с широки права да влияят върху хода на производството, по-специално във връзка с начина на осребряване на имуществото на длъжника. Също така кредиторите вземат решения относно конкретната форма на производството по несъстоятелност, тъй като в допълнение към „стандартната“ процедура в Кодекса се предвижда възможност обезпечените и обикновените кредитори да упражнят своята автономност, като изготвят план по несъстоятелността, който се отклонява от разпоредбите на Кодекса за несъстоятелността и в който се установяват правилата относно осребряването на масата на несъстоятелността, разпределянето на приходите в полза на заинтересованите страни, хода на производството по несъстоятелност и отговорността на длъжника след прекратяването на производството по несъстоятелност. Планът по несъстоятелността е особено важен в случай на оздравяване на предприятието, въпреки че може също така да представлява рамка за неговата ликвидация.

Германското право в областта на производствата по несъстоятелност се характеризира освен това и с принципа на единство. Това означава, че в Закона за оздравяването и ликвидацията (*Gesetz für Sanierung und Liquidation*) не се предвижда отделен вид производство. Както ликвидацията, така и оздравяването могат да бъдат проведени в съответствие със стандартната процедура или с процедурата за изготвяне на план по несъстоятелността.

По отношение на оздравяването на предприятието следва да се обърне внимание и на Закона за рамката за оздравяване и реструктуриране на предприятия (*Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen*, известен също като *Unternehmensstabilisierungs- und -restrukturierungsgesetz*, или StaRUG), който влезе в сила на 1 януари 2021 г. StaRUG предоставя редица инструменти, предназначени да се даде възможност на дадено предприятие, което е изпаднало в затруднение, но все още не е в състояние на неплатежоспособност или свръхзадължнялост, да се оздрави въз основа на план за реструктуриране, приет от мнозинството от кредиторите, без да се налага да преминава през производство по несъстоятелност в съответствие с InsO. От 17 юли 2022 г. е възможно, след подаване на молба, производствата по StaRUG да се провеждат и публично, т.е. информацията за процедурата, мястото и времето на съдебните заседания и съдебните решения се публикува на портала относно реструктуриранятия в съответствие с членове 84—86 от StaRUG. Следователно те отговарят и на условията за производство по несъстоятелност по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2015/848 от 20 май 2015 г. относно производството по несъстоятелност („Регламента на ЕС относно несъстоятелността“).

1 Срещу кого може да се образува производство по несъстоятелност?

Производство по несъстоятелност може да бъде образувано по отношение на имуществото, притежавано от всяко юридическо или физическо лице, дори ако това лице не упражнява търговска или самостоятелна професионална дейност. (Физическите лица, които не упражняват такава дейност, се наричат „потребители“.) Производството по несъстоятелност може също така да бъде образувано по отношение на активите на партньорство без правосубектност (например колективно дружество (*offene Handelsgesellschaft*) или командитно дружество (*Kommanditgesellschaft*) или за отделен фонд, като например имуществото на починало лице. По отношение на публичноправните юридически лица се прилага специалната разпоредба в член 12 от Кодекса, в която се посочва, че не може да се образува производство по несъстоятелност по отношение на активите, притежавани от федералното правителство или от федерална провинция (*Land*) (член 12, параграф 1, точка 1 от InsO).

2 Какви са условията за образуване на производство по несъстоятелност?

Производството по несъстоятелност се образува само след подаване на молба, а не служебно. Молбата може да бъде подадена от длъжника или от кредитор. С цел защита на съда и на длъжника от молби, подадени преждевременно или само с намерението да се причини вреда, кредиторът, който подава молбата, трябва да докаже убедително съществуването на основания за обявяване в несъстоятелност, както и действителното наличие на вземане спрямо длъжника.

Когато дружество с ограничена отговорност изпадне в неплатежоспособност, неговите ръководни органи са длъжни да подадат молба, като в противен случай подлежат на санкции. При неизпълнение на това изискване кредиторите имат правото да предявят иск за обезщетение за причинени вреди. Ако изпаднал в криза длъжник действа недобросъвестно, при определени обстоятелства той носи наказателна отговорност (член 283 и сл. от Наказателния кодекс (*Strafgesetzbuch*)).

Причината за образуване на производство по несъстоятелност обикновено е невъзможността за плащане. Длъжникът не е в състояние да плати, ако не може да изпълни задълженията си за плащане, чийто падеж е настъпил. По правило неплатежоспособността се предполага, ако длъжникът е спрял плащанията (член 17, параграф 2 от InsO). Ако длъжникът е юридическо лице или дружество, в което нито един от партньорите не е физическо лице с неограничена отговорност, производство може да бъде образувано и на основание на свръхзадълженост. Свръхзадълженост е наличие, ако имуществото на длъжника вече не покрива съществуващите задължения, освен ако с оглед на обстоятелствата е много вероятно предприятието да продължи да съществува през следващите 12 месеца (член 19, параграф 2 от InsO). Ако предвид обстоятелствата е много вероятно предприятието да продължи да съществува, оценката на стойността на имуществото на длъжника трябва да се извърши на тази основа.

Молба може да бъде подадена и от длъжник, който е изправен пред непосредствена опасност от неплатежоспособност (член 18, параграф 1 от InsO). Счита се, че длъжникът е изправен пред непосредствена опасност от неплатежоспособност, ако има вероятност той да не е в състояние да обслужи съществуващите си задължения за плащане на датата на техния падеж (член 18, параграф 2 от InsO). За да се оцени дали даден длъжник е изправен пред непосредствена опасност от неплатежоспособност, като основа обикновено се приема прогнозен хоризонт от 24 месеца. За да бъде образувано производство, е необходимо също така да се осигурят средства за неговото провеждане. От това следва, че молбата за образуване на производство по несъстоятелност ще бъде отхвърлена, ако съществува вероятност имуществото на длъжника да не е достатъчно, за да се покрият свързаните с производството разходи (член 26, параграф 1, първо изречение от InsO).

Ако условията са изпълнени, съдът по несъстоятелността (*Insolvenzgericht*) постановява решение за образуване на производство, което се публикува. Съдът публикува съобщението в интернет (<http://www.insolvenzbekanntmachungen.de/>). В решението за образуване на производството съдът призовава обикновените кредитори да предявят вземанията си пред синдика в определен срок. Той определя дата за провеждане на събрание, на което кредиторите, въз основа на доклада на синдика, да решат как ще протече производството по несъстоятелност, и насрочва дата за провеждане на заседание за установяване на предявените вземания (член 29, параграф 1 от InsO).

Както вече беше посочено във въведението, в Кодекса за несъстоятелността не се предвиждат отделни видове производства за оздравяване и ликвидация. В допълнение към „стандартната“ процедура Кодексът дава възможност да се пристъпи към изготвяне на план по несъстоятелността като път към ликвидацията или оздравяването на предприятието.

Тъй като на съда по несъстоятелността може да му отнеме известно време да провери дали са изпълнени условията за образуване на производството, първоначално съдът предприема всички временни мерки, които изглеждат необходими, за да се предотврати промяна във финансовото състояние на длъжника, която би била във вреда на кредиторите, до постановяване на решението по молбата (член 21, параграф 1, първо изречение от InsO). На практика съдът определя временен синдик (*vorläufiger Insolvenzverwalter*), чиито правомощия могат да бъдат класифицирани като „ограничени“ или „широки“. Ако назначеният временен синдик има ограничени правомощия, длъжникът си запазва правото да се разпорежда с имуществото, а конкретните задължения на синдика се определят от съда, но не могат да надхвърлят тези на временен синдик с широки правомощия (член 22, параграф 2, второ изречение от InsO). Съдът може например да постанови, че правото на разпореждане на длъжника може да се упражнява само с одобрението на синдика. За разлика от назначаването на временен синдик с широки правомощия, назначаването на временен синдик с ограничени правомощия не води до спиране на висящи съдебни спорове (Федерален съд, решение от 21 юни 1999 г. — II ZR 70/98 — точка 4). Временният синдик има широки правомощия, ако съдът наложи обща забрана на длъжника да се разпорежда с имуществото, като правото да управлява и да се разпорежда с имуществото на длъжника се прехвърля на синдика (член 22, параграф 1, първо изречение от InsO).

3 Кои активи се включват в масата на несъстоятелността? Как се третираат активите, които са придобити, или които се прехвърлят на длъжника след образуването на производството по несъстоятелност?

Масата на несъстоятелността (*Insolvenzmasse*) включва имуществото, което е било собственост на длъжника към датата на образуване на производството, както и имуществото, което е било придобито по време на производството (т.е. до отмяната или прекратяването на производството). В масата на несъстоятелността не влизат строго лични права на длъжника или несеквестируеми вещи, тъй като те не подлежат и на индивидуални производства за принудително изпълнение. Доходите от труд например са част от масата на несъстоятелността само доколкото надвишават минималните разходи за издръжка на длъжника. Освободеното от синдика имущество също принадлежи към несеквестируемото имущество на длъжника.

В германското законодателство правото да управлява и да се разпорежда с имуществото, принадлежащо към масата на несъстоятелността, по принцип се прехвърля на синдика при образуването на производството (с изключение на случаите, в които управлението се осъществява от длъжник, който е във владение на имуществото (*Eigenverwaltung*), член 270 и сл. от InsO), така че осигуряването на обезпечение в полза на кредиторите, които предоставят финансиране на длъжника във владение на имуществото например, е задължение на синдика. За особено големи сделки, като договор за заем със значителна тежест върху масата на несъстоятелността, синдикът се нуждае от одобрението на събраниято на кредиторите или на избрания комитет на кредиторите (член 160 от InsO). Кредитните и другите видове задължения, поети от синдика, са задължения, които се предявяват към масата на несъстоятелността и се удовлетворяват с предимство от нея, т.е. преди обикновените кредитори. Така се гарантира, че след образуването на производството по несъстоятелност договорните партньори са готови да извършват стопанска дейност с несъстоятелния длъжник.

4 Какви правомощия имат съответно длъжникът и синдикът?

Тъй като с образуването на производството по несъстоятелност синдикът по правило поема важна роля (с изключение на случаите, в които управлението се осъществява от длъжник, който е във владение на имуществото), на този етап от производството съдът по несъстоятелността има основно правомощия за надзор и ръководство (вж. членове 58 и 76 от InsO) (в допълнение към специални правомощия, например в рамките на процедурата за изготвяне на план по несъстоятелността или в контекста на управлението на длъжника във владение). След образуването на производството по несъстоятелност ключовите решения (осребряване, ликвидация, оздравяване и план по несъстоятелността) се вземат от кредиторите. На етапа на образуването на производството обаче съдът има специални правомощия и задачи. Той взема решенията относно образуването на производството, временните мерки за защита и назначаването на синдик. Съдът отговаря също така и за надзора над синдика. Той контролира само законосъобразността на действията на синдика, но не и тяхната целесъобразност, и не може да дава указания. С цел да се ускори производството по несъстоятелност, решенията на съда по несъстоятелността подлежат на обжалване само в случаите, в които Кодексът предвижда възможност за незабавно обжалване (*sofortige Beschwerde*) (вж. член 6, параграф 1 от InsO). Незабавно обжалване се внася в самия съд по несъстоятелността или във висшестоящия окръжен съд (*Landgericht*) писмено или устно в деловодството на съда (*Geschäftsstelle*). Незабавното обжалване няма суспензивно действие. Съдът, който разглежда жалбата, или съдът по несъстоятелността обаче може да разпреди временно спиране на изпълнението.

Синдикът е ключовият участник в производството по несъстоятелност. За синдици могат да бъдат назначавани физически, но не и юридически лица (член 56, параграф 1, първо изречение от InsO). Могат да бъдат назначавани по-специално юристи, дипломирани експерт-счетоводители или данъчни съветници. При образуването на производството по несъстоятелност правото да управлява и да се разпорежда с имуществото на длъжника се прехвърля на синдика (член 80, параграф 1 от InsO). Синдикът трябва да извади от имуществото, което е констатирал към датата на образуването на производството по несъстоятелност, всички вещи, които не са собственост на длъжника. Той трябва също така да прехвърли към имуществото на длъжника вещите, които са част от неговото имущество по силата на правото в областта за задълженията, но които към датата на образуването на производството по несъстоятелност все още не са включени в неговото имущество. Определеното по този начин имущество на длъжника съставлява масата на несъстоятелността (*Insolvenzmasse*, член 35 от InsO), която синдикът ще осребри и от която ще бъдат удовлетворени кредиторите. Останалите задължения на синдика включват: изплащане на заплати на служителите на длъжника в несъстоятелност;

вземане на решение за продължаване или прекратяване на висящи съдебни спорове (член 85 и сл. от InsO) и за съдбата на договори, които не са изпълнени напълно (член 103 и сл. от InsO);

изготвяне на баланс на активите и пасивите (член 153, параграф 1, първо изречение от InsO);

оспорване на сделки, сключени преди образуването на производството по несъстоятелност, които има вероятност да ощетят обикновените кредитори (член 129 и сл. от InsO).

Синдикът подлежи на надзор от страна на съда по несъстоятелността (член 58, параграф 1 от InsO). Ако има създаден комитет на кредиторите, той подпомага и контролира синдика при изпълнението на неговите задължения (член 69, първо изречение от InsO).

След образуването на производството по несъстоятелност, когато правото да се разпорежда с имуществото на длъжника е прехвърлено на синдика, последният може по принцип да се разпорежда свободно с имуществото, принадлежащо към масата на несъстоятелността. Ограничения съществуват за особено големи сделки като продажбата на предприятието или на всички складови наличности. Подобни особено големи сделки изискват одобрението на събранието на кредиторите или на комитета на кредиторите. Нарушаването на изискването за одобрение обаче не засяга третите страни, а само отговорността на синдика. Синдикът също така трябва да изпълни решение на събранието на кредиторите за ликвидация на предприятието или за продължаване на стопанската му дейност (членове 157 и 159 от InsO).

Ако синдикът виновно наруши задълженията си по Кодекса за несъстоятелността, той носи отговорност за нанесени вреди пред всички страни в производството (член 60, параграф 1 от InsO). Член 60, параграф 1 от Кодекса гласи: „Синдикът е отговорен за поправяне на вредите, претърпени от страните в производството, ако той неправомерно нарушава задълженията, възложени му по настоящия Кодекс. Той следва да изпълнява задълженията си с грижата, която се очаква от редовен и добросъвестен синдик по несъстоятелността“.

Синдикът има право на възнаграждение за изпълнението на своите задължения и на възстановяване на съответните разходи (член 63, параграф 1, първо изречение от InsO). Възнаграждението е уредено в Правилника за възнагражденията във връзка с несъстоятелността (*Insolvenzrechtsvergütungsverordnung* — InsVV) и се определя в зависимост от стойността на масата на несъстоятелността към момента на прекратяване на производството по несъстоятелност. В правилника се предвиждат степенувани стандартни ставки, които обаче могат да бъдат увеличени в зависимост от мащаба и трудността на задълженията на синдика.

Дори след образуването на производството по несъстоятелност длъжникът, срещу когото обикновените кредитори са предявили своите вземания, остава собственик на подлежащото на осребряване имущество (членове 38 и 39 от InsO). По принцип те носят отговорност до размера на цялото си имущество. Въпреки това правото да управлява и да се разпорежда с имуществото в рамките на производството по несъстоятелност се предоставя на синдика. По искане на длъжника в съдебното решение за образуване на производството може също така да бъде разпоредено управление от длъжник, който е във владение на имуществото, в съответствие с член 270 и сл. от InsO. Длъжникът трябва да приложи към искането си план за управление от длъжник, който е във владение на имуществото, като свързаните с него подробности са посочени в член 270a от InsO. Искането се удовлетворява, ако планът за управление от длъжник, който е във владение на имуществото, е последователен и пълен и не са известни обстоятелства, които навеждат на мисълта, че по същество планът се основава на неверни факти (член 270b, параграф 1 и член 270f, параграф 1 от InsO). Освен това не може да се прилага нито едно от основанията за прекратяване на временната договореност за управление от длъжник, който е във владение на имуществото, изложени в член 270e (член 270b, параграф 1 от InsO). По принцип и тук важат общите разпоредби на законодателството в областта на несъстоятелността (член 270, параграф 1, второ изречение от InsO). Длъжник, който е във владение на имуществото, обаче си запазва правото да управлява и да се разпорежда с имуществото, като упражнява това свое право под контрола на надзорник (*Sachverwalter*), назначен от съда (член 270, параграф 1, първо изречение от InsO). В случай на управление от длъжник, който е във владение на имуществото, правомощията, които обикновено се възлагат на синдика, се поделят между длъжника и надзорника. Образуването на производство по несъстоятелност поражда голям брой задължения за длъжника да предоставя информация и да сътрудничи. В същото време обаче длъжникът има право да участва в производството.

5 При какви условия може да се приложи прихващане?

В член 94 и сл. от InsO се разглежда въпросът дали обикновен кредитор може да направи прихващане от вземане на неплатежоспособен длъжник. В Кодекса се прави важно разграничение в зависимост от това дали възможността за прихващане вече е съществувала към датата на образуване на производството по несъстоятелност, или е възникнала впоследствие. В първия случай прихващането е допустимо по принцип, което означава, че не е необходимо обикновеният кредитор да предявява вземане, което да бъде присъединено към списъка на задълженията (*Tabelle*), а може да получи удовлетворение, като заяви прихващането пред синдика. Заявлението за прихващане обаче е недействително, ако кредиторът е придобил възможността да направи прихващане от вземане в резултат на унищожаема сделка (член 96, параграф 1, точка 3 от InsO).

Във втория случай, когато възможността за прихващане е възникнала впоследствие, също трябва да се направи разграничение:

Ако към датата на образуване на производството вземането, от което ще се прави прихващането, вече е съществувало, но все още не е било дължимо, не е изпълнявало условията за подобно третиране или е било условно, след образуването на производството прихващането е допустимо веднага след отстраняването на пречката за прихващането.

Ако към момента на образуване на производството вземането още не е било възникнало или ако кредиторът е придобил вземането едва след образуването на производството, прихващането е забранено съгласно член 96, параграф 1, точки 1 и 2 от InsO, като в резултат на това длъжникът може да поиска от кредитора да изпълни своята част от договора в полза на масата на несъстоятелността, докато кредиторът може само да присъедини вземането си към списъка на задълженията и ще бъде удовлетворен единствено в съответния пропорционален размер.

Ако обаче кредиторът не е придобил вземането от друг кредитор след образуването на производството по несъстоятелност, а го е придобил от свое име след образуването на производството, например като е сключил договор със синдика, той има право на прихващане в качеството си на кредитор с вземане, предявено към масата на несъстоятелността.

6 Какво въздействие оказва производството по несъстоятелност върху текущите договори, по които длъжникът е страна?

В германското право действието на производството по несъстоятелност по отношение на текущите договори на длъжника се урежда в член 103 и сл. от InsO. По принцип при образуването на производството по несъстоятелност съществуващите договорни отношения може да се прекратят или да продължат да действат, като синдикът може да избира дали те да се изпълняват, или да се прекратят.

Действието на производството по несъстоятелност по отношение на някои сделки се урежда изрично със закон (членове 103—118 от InsO).

Договори за поръчки, работа или услуги, както и пълномощни за извършване на актове във връзка с имущество, което е част от масата на несъстоятелността, се прекратяват например при образуването на производството по несъстоятелност, докато сключените от длъжника договори за отдаване под наем на собственост и трудовите договори остават в сила и обвързват масата на несъстоятелността.

Що се отнася до договорите, които не са изпълнени или не са изпълнени напълно от длъжника и от другата страна, по силата на член 103, параграф 1 от InsO синдикът може да избере дали договорът да се изпълни или не. Ако синдикът вземе решение договорът да се изпълни за сметка на масата на несъстоятелността, насрещното вземане на кредитора подлежи на предпочитително удовлетворяване, тъй като то представлява задължение към масата на несъстоятелността по смисъла на член 55, параграф 1, точка 2 от InsO. Ако синдикът вземе решение да

прекрати изпълнението, той не може да изисква нищо повече по договора. Кредиторът може да предяви иск за обезщетение за неизпълнение само в качеството на обикновен кредитор, като присъедини вземането си към списъка на задълженията (член 103, параграф 2, първо изречение от InsO). Ако синдикът не направи избор, партньорът по договора може да изиска от него да го направи. В този случай администраторът трябва незабавно да заяви дали възнамерява да поиска изпълнение или не. Ако не го направи, вече не може да настоява договорът да бъде изпълнен. Що се отнася до финансовите услуги и сделките с фиксиран срок, Кодексът не дава на синдика право на избор (член 104 от InsO). Ако съдбата на договорните отношения не е изрично уредена в членове 103—118 от InsO, действието на договора продължава дори след образуването на производството по несъстоятелност.

Надеждността на клаузите за анулиране в договорите е спорна. Отправна точка в това отношение е член 119 от InsO, който гласи, че споразумения, с които прилагането на член 103 и сл. се изключва или ограничава предварително, са недействителни. В съответствие с тази разпоредба допустими са клаузите за анулиране, които нямат връзка с неплатежоспособността, не са свързани с образуването на производството по несъстоятелност или с подаването на молбите, а например със забавено плащане от страна на длъжника. Клаузите за анулиране, които зависят от неплатежоспособността, обаче са спорни, особено с оглед на решението на Федералния съд (*Bundesgerichtshof*) от 15 ноември 2012 г. (IX ZR 169, 11, BGHZ 195, 348). В това решение съдът заключава, че клауза за анулиране на договор за енергийни доставки, която още при сключването му е била обвързана с неплатежоспособността, е нищожна. Съдът обаче постановява, че клаузите за анулиране, които са обвързани с несъстоятелност, не са недействителни сами по себе си: клаузи за анулиране, съответстващи на предвидената в закона възможност за анулиране, са допустими. Така въпросът с клаузите за анулиране, които са обвързани с обявяване в несъстоятелност, не е решен окончателно. В член 104, параграфи 3 и 4 от InsO се съдържат специални правила за договорните клаузи за отмяна в областта на финансовите услуги и сделките с фиксиран срок.

Ако между длъжника и кредитора има ефективно споразумение за забрана за прехвърляне на вземане по общия законов ред, то тази договорка е обвързваща и за синдика. При търговските сделки обаче подобна забрана за прехвърляне често е недействителна, защото дори при наличието на договорно споразумение за забрана за прехвърляне, прехвърлянето на парично вземане е действително, ако длъжникът и кредиторът са търговци (член 354a, параграф 1 от Търговския закон (*Handelsgesetzbuch*)).

7 Какво въздействие производството по несъстоятелност оказва върху предявени искове на индивидуални кредитори (с изключение на висящи дела)?

Тъй като производството по несъстоятелност има за цел справедливото удовлетворяване на всички кредитори, в член 87 от InsO се уточнява, че обикновените кредитори имат право да налагат принудително изпълнение на вземанията си само в съответствие с разпоредбите, уреждащи производството. Следователно с образуването на производството по несъстоятелност се въвежда забрана за принудително изпълнение, която не позволява на обикновените кредитори да налагат принудително изпълнение на вземанията си от масата на несъстоятелността или от друго имущество на длъжника по време на производството (член 89, параграф 1 от InsO). Забраната за принудително изпълнение се налага служебно, което означава, че вече започнало принудително изпълнение се прекратява автоматично, независимо от това дали кредиторът е знаел за образуването на производството и дали длъжникът е подал молба за спиране на изпълнението.

В член 88 от InsO се предвижда, че образуването на производството има обратно действие (*Rückschlagsperre*) по отношение на предишни мерки за принудително изпълнение, като се уточнява, че обезпечения, придобити по силата на мярка за принудително изпълнение през последния месец преди подаването на молбата за образуване на производство по несъстоятелност или след нейното подаване, са недействителни от датата на образуване на производството. И в този случай отново е без значение дали кредиторът е знаел, че се планира подаване на молба за образуване на производство по несъстоятелност.

Ако обезпечението е придобито по силата на мярка за принудително изпълнение известно време преди подаването на молбата за образуване на производство по несъстоятелност, то не е недействително съгласно член 88, параграф 1 от InsO, но може да бъде оспорено при определени условия (Федерален съд, решение от 22 януари 2004 г. — IX ZR 39/03).

При образуването на производството по несъстоятелност длъжникът губи способността си да бъде страна по съдебни искове във връзка с масата. Това право се възлага на синдика, който е служебно оправомощен да действа като страна в съдебните производства. Следователно синдикът може от свое име да потвърждава вземания, предявявани към масата на несъстоятелността.

8 Какво въздействие производството по несъстоятелност оказва върху продължаването на висящи дела към момента на образуване на производството по несъстоятелност?

Тъй като при образуването на производство по несъстоятелност длъжникът губи способността си да предприема правни действия, висящите дела, които засягат масата на несъстоятелността, първоначално се спират (член 240, първо изречение от Гражданския процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung* — ZPO)).

Ако длъжникът е ищец (например по дело, по което длъжникът е вискател или оспорва подлежащо на принудително изпълнение вземане), синдикът може да възобнови производството или да откаже да го направи (член 85, параграф 1, първо изречение от InsO). Ако го възобнови, производството продължава. Ако откаже, имуществото се вади от масата на несъстоятелността и делото може да бъде възобновено както от длъжника, така и от ответника (член 85, параграф 2 от InsO).

Ако длъжникът е ответник, трябва да се направи разграничение: ако към датата на образуване на производството по несъстоятелност съществува висящо дело във връзка с вземане, попадащо в обхвата на несъстоятелността, вземането трябва да бъде предявено, за да бъде присъединено към списъка на задълженията (вж. член 87 от InsO). В случай на оспорване от страна на синдика или на обикновен кредитор определянето на вземането става чрез възобновяване на спряното дело (член 180, параграф 2 от InsO).

От друга страна, ако вземането не попада в обхвата на несъстоятелността, а например представлява иск за изключване или за задължение, произтичащо от масата на несъстоятелността, делото може да бъде възобновено от синдика или от ищеца (член 86 от InsO).

9 Кои са основните характеристики на участието на кредиторите в производството по несъстоятелност?

Както вече беше обяснено във въведението, Кодексът за несъстоятелността предоставя на кредиторите значително влияние върху производството по несъстоятелност. Кредиторите упражняват правата си посредством събранието на кредиторите (*Gläubigerversammlung*, член 74 и сл. от InsO) или посредством комитета на кредиторите (*Gläubigerausschuss*), който евентуално може да бъде назначен от събранието на кредиторите (член 68 и сл. от InsO). Събранието на кредиторите е централният орган, чрез който кредиторите вземат своите решения, докато комитетът на кредиторите е орган, чрез който те упражняват надзор. Събранието на кредиторите се свиква от съда по несъстоятелността (член 74, параграф 1, първо изречение от InsO), който е и негов председател (член 76, параграф 1 от InsO). Всички привилегирвани кредитори, всички обикновени кредитори, синдикът, членовете на комитета на кредиторите и длъжникът имат право да присъстват на събранието на кредиторите (член 74, параграф 1, второ изречение от InsO). Решенията на събранието на кредиторите винаги се приемат с обикновено мнозинство, като мнозинството се определя не от броя на гласовете, а от общия размер на вземанията на гласувалите кредитори (член 76, параграф 2 от InsO). В случай че размерът на дадено предприятие надхвърля определен праг, съдът по несъстоятелността трябва да назначи временен комитет на

кредиторите още преди образуването на производството по несъстоятелност (член 22а от InsO). Комитетът участва в назначаването на синдика и играе роля при вземането на решение за възлагането на управление от длъжник, който е във владение на имуществото (член 56а и член 270b, параграф 3 от InsO).

Значението на събранието на кредиторите намира израз във факта, че то взема решение относно хода на производството, и по-специално относно начина на осребряване на имуществото на длъжника. Допълнителните задължения на събранието на кредиторите включват:

избора на друг синдик (член 57, първо изречение от InsO);

надзора над дейността на синдика (членове 66, 79 и член 197, параграф 1, точка 1 от InsO);

решението за прекратяване или продължаване на дейността на предприятието (член 157 от InsO);

одобряването на някои особено големи сделки, сключени от синдика (член 160, параграф 1 от InsO).

10 По какъв начин синдикът може да използва или да се разпорежда с активи от масата на несъстоятелността?

Що се отнася до правомощията на синдика по отношение на имуществото от масата на несъстоятелността, вж. по-горе отговора на въпроса „Кои са съответните правомощия на длъжника и на синдика?“.

11 Как трябва да се предявят вземанията към масата на несъстоятелността на длъжника и как се третира вземания, които са възникнали след образуването на производството по несъстоятелност?

Кредитори с право на изключване

Кредиторите, които имат право на изключване (*aussonderungsberechtigte Gläubiger*, или „кредитори с право на обособено вземане“), са кредитори, които имат право да искат изключването на дадено имущество от масата на несъстоятелността по силата на вещно или облигационно право (член 47, първо изречение от InsO). Кредиторите с право на изключване не са обикновени кредитори и следователно не е нужно да присъединяват вземанията си към списъка на задълженията, а могат да налагат принудително изпълнение чрез иск по общия законов ред (член 47, второ изречение от InsO). Искът обаче не е насочен срещу самия длъжник, а срещу синдика, който е страна по силата на служебните си задължения. Право на изключване може да възникне по силата на вещно право върху определено имущество (стига собствеността да не е прехвърлена като обезпечение, тъй като това превръща собственика в обезпечен кредитор (член 51, параграф 1 от InsO) или от запазване на правото на собственост, но също и от облигационен иск за връщане (например на наемодател срещу наемател).

Обезпечени кредитори

Обезпечени кредитори (*absonderungsberechtigte Gläubiger*, или „кредитори с право на предпочтително удовлетворяване“) са кредитори, които имат право на приоритетно удовлетворяване от осребряването на дадено имущество, принадлежащо към масата на несъстоятелността. Те не участват в процедурата по установяване на вземанията, а получават преференциално третиране, тъй като имат право да се удовлетворят от постъпленията от въпросното имущество преди останалите кредитори от по-нисък ред или необезпечените обикновени кредитори. Остатъкът от приходите от осребряването се включва в масата на несъстоятелността и може да се ползва за удовлетворяване на останалите кредитори. Право на обезпечение от този вид може да произтича, наред с другото, от запори, залози върху движими вещи или от собственост под формата на обезпечение (членове 49, 50 и 51 от InsO).

Ако получените приходи са недостатъчни за удовлетворяването и ако обезпеченият кредитор има облигационно вземане срещу длъжника, в допълнение към вещното си право, той може да претендира в допълнение към обезпеченото вземане за пропорционално удовлетворяване от масата на несъстоятелността, като предяви облигационното си право, доколкото то не е било удовлетворено, за присъединяване към списъка на задълженията (член 52, второ изречение от InsO).

Кредитори с вземания, произтичащи от масата на несъстоятелността

Кредиторите с вземания, произтичащи от масата на несъстоятелността (*Massegläubiger*), не се налага да присъединяват вземанията си, тъй като те са уредени предварително. В съответствие с член 53 от InsO задълженията, произтичащи от масата на несъстоятелността, включват разходите във връзка с производството по несъстоятелността, както и други задължения, поети от синдика след образуването на производството във връзка с работата по администрирането на неплатежоспособността (например вземания във връзка с трудови възнаграждения на работниците и служителите, които все още работят в предприятието, или вземания на адвокат, ангажиран от синдика във връзка с предявени съдебни искове). Причината за предпочителното удовлетворяване на тези вземания е, че за да изпълни процедурата, както трябва, синдикът трябва да може да поема нови ангажменти, по отношение на които да се гарантира цялостно изпълнение. Освен това задължения от неоснователно обогатяване на масата на несъстоятелността, както и някои задължения от временното производство по несъстоятелност са задължения, които са в тежест на масата на несъстоятелността.

Обикновени кредитори

Само обикновените кредитори (*Insolvenzgläubiger*, или „кредитори на несъстоятелността“) участват в процедурата по установяване на вземанията (член 174, параграф 1, първо изречение от InsO). В съответствие с член 38 от InsO обикновени кредитори са всички индивидуални кредитори с добре обосновани вземания срещу длъжника към датата на образуване на производството по несъстоятелност. Вземания на подчинени обикновени кредитори (*nachrangige Insolvenzgläubiger*), изброени в член 39, параграф 1 от InsO, трябва да бъдат предявени само ако съдът по несъстоятелността изрично е поискал това (член 174, параграф 3, първо изречение от InsO). Подчинените вземания се уреждат след останалите вземания на обикновените кредитори. Примери за това са глобите, лихвите и санкциите за забавено плащане, натрупани върху вземанията на обикновените кредитори след образуването на производството по несъстоятелност.

12 Какви са правилата, уреждащи предявяването, установяването и приемането на вземанията?

Вземанията трябва да се предявят в писмена форма пред синдика в срока, определен от съда по несъстоятелността в решението за образуване на производството, като се посочат основанията и размерът на вземането и се приложат копия от документите, доказващи вземането (член 174, параграф 1, първо и второ изречение и член 174, параграф 2 от InsO). Въпреки това, дори в случай на късно предявяване, вземанията ще бъдат разгледани (член 177 от InsO). На предявяване подлежат всички вземания по несъстоятелността, независимо дали правоотношенията по тях се уреждат от гражданското право или от публичното право (например данъчни задължения).

По отношение на чуждестранните кредитори се прилагат следните особености: Член 55 от Регламента на ЕС относно несъстоятелността дава възможност на чуждестранните кредитори да предявяват вземанията си, като използват стандартен формуляр за вземания. Вземанията могат да се подават на всеки от официалните езици на институциите на ЕС. От кредитора може обаче да се поиска да осигури превод на официалния език на държавата членка, в която е образувано производството, или на друг език, който тази държава е посочила, че може да приеме. По принцип вземанията трябва да бъдат предявявани в срока, предвиден в закона на държавата на образуване на производството. В случай на чуждестранни кредитори този срок е не по-малко от 30 дни след публикуването на решението за образуване на производство по несъстоятелност в регистъра по несъстоятелност на държавата, в която е образувано производството.

Синдикът трябва да включи всички надлежно предявени вземания в списъка на задълженията (*Tabelle*). Естеството на вземанията не се проверява на този етап. Вземанията се проверяват и техният размер и поредност се определят едва по време на съдебното заседание за

установяване на вземанията пред съда по несъстоятелността (член 176, първо изречение от InsO). Ако на съдебното заседание за установяване на вземанията вземането не бъде оспорено от синдика или от някой от обикновените кредитори или ако повдигнатото възражение е било оборено, вземането се счита за прието и кредиторът ще получи своя дял от приходите от осребряването на масата на несъстоятелността. Възражение, повдигнато от страна на длъжника, не засяга определянето на вземането (член 178, параграф 1, второ изречение от InsO), но след прекратяването на производството по несъстоятелност въпросният обикновен кредитор не може да налага принудително изпълнение във връзка с остатъка от вземането си въз основа на присъединяването към списъка на задълженията и ще трябва да заведе индивидуален иск срещу длъжника (член 201, параграф 2, първо изречение от InsO).

От друга страна, ако по време на съдебното заседание за установяване на вземанията синдикът или друг обикновен кредитор повдигнат възражение, засегнатият кредитор може да предяви иск за допускане на вземането срещу оспорващата страна (член 179, параграф 1 от InsO). Кредиторът обаче може да участва в постъпленията само ако в иска за допускане на вземането се докаже, че вземането му е действително (член 180 и следващите от InsO). Преди каквото и да било разпределяне на приходите синдикът следва да изготви списък за разпределяне на приходите (*Verteilungsverzeichnis*) (член 188 от InsO). В срок от две седмици от публикуването на списъка за разпределяне на приходите трябва да се представят доказателства, че е предявен иск за допускане на вземането (член 189, параграф 1 от InsO). Ако не е предявен иск, вземането няма да бъде взето предвид при разпределянето на приходите дори ако междувременно е било допуснато (член 189, параграф 3 от InsO). Ако обаче доказателствата са предоставени своевременно, дялът, определен за вземането, се запазва и не се разпределя, докато искът е висящ (член 189, параграф 2 от InsO). Ако искът за допускане на вземането в крайна сметка бъде отхвърлен, запазеният дял се разпределя между останалите обикновени кредитори. Ако във връзка с оспореното вземане вече съществува изпълнително основание, искът трябва да бъде подаден не от кредитора, а от лицето, подало възражението (член 179, параграф 2 от InsO). Решенията за установяване на вземане или за приемане на възражение имат обвързващо действие не само по отношение на страните по делото, но също и по отношение на синдика и всички обикновени кредитори (член 183, параграф 1 от InsO).

Обикновените кредитори, които не са предявили вземането си, за да бъде присъединено към списъка на задълженията, не могат да участват в постъпленията от осребряването и не могат да предявят вземането си по никакъв друг начин (член 87 от InsO). Искове за плащане срещу синдика се отхвърлят като недопустими.

13 Какви са правилата, уреждащи разпределянето на приходите? Как се образува редът на вземанията и на правата на кредиторите?

Освен ако в плана по несъстоятелността не е предвидено друго, синдикът осребрява имуществото, принадлежащо към масата на несъстоятелността, с цел преобразуването му в парични средства и разпределянето на тези средства между кредиторите. Синдикът разполага с право на преценка, когато решава как да осъществи осребряването, така че да се реализират максимални постъпления. Възможностите включват продажба на предприятието на длъжника или на отделни инсталации като цяло или разделяне на предприятието на части и продажба на активите поотделно.

Преди приходите от осребряването да могат да бъдат разпределени между обикновените кредитори, е необходимо първо да се удовлетворят вземанията на обезпечените кредитори и на кредиторите с вземания, предявени към масата на несъстоятелността. Разпределянето на приходите се извършва въз основа на списък за разпределяне (член 188 от InsO), който се изготвя от синдика на базата на списъка на задълженията (член 175 от InsO). Този списък трябва да съдържа всички вземания в производството по несъстоятелност, които трябва да бъдат взети предвид при разпределянето. След това приходите са разпределят между кредиторите пропорционално на размера на техните вземания. Подчинените обикновени кредитори се нареждат след обикновените кредитори. Те се удовлетворяват само след като всички останали обикновени кредитори са били удовлетворени в пълен размер. Тъй като шансовете им за удовлетворяване са ниски, те следва да предявят вземанията си, само ако това бъде поискано от съда по несъстоятелността (член 174, параграф 3 от InsO).

По правило за разпределянето не е необходимо да се чака осребряването на масата на несъстоятелността да приключи. Плащанията по сметките се извършват веднага след като в масата на несъстоятелността са се събрали достатъчно парични средства (член 187, параграф 2, първо изречение от InsO). След като осребряването приключи, се пристъпва към окончателното разпределяне (член 196, параграф 1 от InsO). За него е необходимо одобрението на съда по несъстоятелността (член 196, параграф 2 от InsO). Ако вземанията на всички обикновени кредитори (включително на подчинените кредитори) могат да бъдат удовлетворени изцяло (което рядко се случва на практика), синдикът прехвърля евентуалния остатък на длъжника (член 199, първо изречение от InsO).

Ако даден кредитор има право на обезпечено вземане върху имущество, принадлежащо към масата на несъстоятелността, и получените приходи са недостатъчни за пълното удовлетворяване на вземането му, той може да предяви допълнително облигационно вземане, за да бъде присъединено към списъка на задълженията, но само до размера, в който обезпеченото му вземане не е удовлетворено. (Другата възможност е да се откаже от обезпеченото си вземане и вместо това да предяви допълнително облигационно вземане срещу длъжника за цялата сума, за да бъде присъединено към списъка на задълженията) (член 52, второ изречение от InsO).

Ако трето лице удовлетвори вземането на кредитор, който има вещно обезпечение срещу длъжника, третото лице не замества автоматично обезпечения кредитор. В някои случаи обаче суброгацията е предвидена със закон, а също така може да бъде договорена. Това не е особеност на производството по несъстоятелност, а произтича по общия законов ред. Ако например кредиторът има вещно обезпечение и получи удовлетворение не от длъжника, а от трето лице, което е гарант на вземането срещу неплатежоспособния длъжник, вземането на кредитора срещу длъжника се прехвърля на гаранта по силата на законоустановена суброгация (член 774, параграф 1, първо изречение от Гражданския кодекс (*Bürgerliches Gesetzbuch* — BGB)). Що се отнася до акцесорни обезпечения, като например ипотека или залог, Гражданският кодекс изрично предвижда, че те се прехвърлят към гаранта (членове 412 и 401 от BGB). Други неакцесорни обезпечения, като например поземлена тежест, създадена за обезпечаване на иск, не се прехвърлят по силата на закона към гаранта. Съгласно членове 412 и 401 от Гражданския кодекс обаче кредитор с договорно вземане е длъжен по аналогия да прехвърли неакцесорните обезпечения на гаранта, освен ако между страните е договорено друго. След това гарантът заема мястото на кредитора с вещно обезпечение.

14 Какви са условията за и действието на приключването на производството по несъстоятелност (по-специално при сключването на предпазен конкордат)?

Стандартна процедура

След като окончателното разпределяне приключи, производството по несъстоятелност трябва да бъде прекратено (член 200, параграф 1 от InsO). Решението за прекратяване се публикува. След приключването на производството по несъстоятелност правото да управлява и да се разпорежда с имуществото от масата на несъстоятелността се връща на длъжника.

След приключването на производството по несъстоятелност обикновените кредитори по принцип могат да наложат принудително изпълнение за остатъка от вземането си срещу длъжника без ограничения, доколкото то е погасено само до размера на пропорционалния дял. По отношение на принудителното изпълнение във връзка с неудовлетворената част на вземането в член 201, параграф 2 от InsO се предвижда, че обикновените кредитори могат да налагат принудително изпълнение на своите вземания срещу длъжника на основание присъединяването им към списъка на

задълженията, така както ако те бяха установени с подлежащо на изпълнение съдебно решение, при условие че вземанията са били установени и не са били оспорени от длъжника на съдебното заседание за установяване на вземанията. От друга страна, от същия член 201, параграф 2 от InsO може да се заключи, че в други случаи кредиторът трябва да предяви съдебен иск, за да наложи принудително изпълнение на вземането си срещу длъжника.

Изключение е предвидено за физическите лица. Те имат възможност да подадат заявление за освобождаване от отговорност за остатъчния дълг (*Restschuldbefreiung*, член 201, параграф 3, член 286 и сл. от InsO). Освобождаването от отговорност за остатъчния дълг може да бъде предоставено след изтичането обикновено на тригодишен период на добро поведение, по време на който длъжникът трябва да прехвърля всички свои доходи, подлежащи на заповед, на попечител (*Treuhänder*). Освобождаването има обвързващо действие за всички обикновени кредитори, включително кредитори, които не са присъединили своите вземания (член 301, параграф 1 от InsO). Това означава, че обикновените кредитори са окончателно лишени от правото да пристъпят към принудително изпълнение на вземанията си срещу длъжника (с изключение на вземанията, посочени в член 302 от InsO, които не подлежат на освобождаване от отговорност за остатъчен дълг).

Юридическо лице, което е било обект на производство по несъстоятелност и което вече не притежава никакви активи, се заличава автоматично от търговския регистър и престава да съществува.

Процедура за изготвяне на план по несъстоятелността

Процедурата за изготвяне на план по несъстоятелността дава възможност на обезпечените и на обикновените кредитори да вземат решения относно осребряването на масата на несъстоятелността, нейното разпределяне между кредиторите, хода на производството и отговорността на длъжника след прекратяването на производството по несъстоятелност. Те правят това, като изготвят план по несъстоятелността чрез дерогация от разпоредбите на Кодекса за несъстоятелността (член 217, параграф 1, първо изречение от InsO). План за оздравяване и план по несъстоятелността не са едно и също нещо. Планът по несъстоятелността играе ключова роля за евентуалното оздравяване на предприятието, но може също така да бъде основа за ликвидацията му, като в него може например да са предвидени начини за осребряване на масата на несъстоятелността и за нейното разпределяне между засегнатите страни чрез дерогация от разпоредбите на Кодекса за несъстоятелността. Освен възможността за освобождаване от отговорност за остатъчния дълг, планът по несъстоятелността предлага на длъжника важно средство за преодоляване на евентуален блокиращ вот от страна на кредитори, които отказват да сътрудничат. В член 245 от InsO се предвижда, че при определени условия приемането на група с право на глас може да се счита за одобрено дори ако не са постигнати необходимите мнозинства. План по несъстоятелността може да бъде предложен от синдика или от длъжника (член 218, параграф 1, първо изречение от InsO). Планът по несъстоятелността съдържа декларативна (*darstellender Teil*) и организационна част (*gestaltender Teil*) (член 219, първо изречение от InsO). В декларативната част се описва кои мерки вече са били предприети след образуването на производството и кои първо ще се предприемат, за да се установи основата за предвиденото уреждане на правата на заинтересованите страни (член 220, параграф 1 от InsO). В организационната част се определят промените в правното положение на засегнатите страни (член 221, първо изречение от InsO). Съгласно член 217, второ изречение от InsO, ако длъжникът не е физическо лице, членските права и дяловете от капитала на длъжника също могат да бъдат включени в плана по несъстоятелността. Член 225а, параграф 2 от InsO позволява размяна на дълг срещу капитал, при което вземанията на кредиторите се преобразуват в дялове от капитала на длъжника, обект на дружественото право. Особено интересен е механизмът за гласуване, предвиден в член 243 и сл. от InsO. В организационната част на плана по несъстоятелността се определят различните групи с право на глас. Планът по несъстоятелността се приема, само ако е одобрен от мнозинството от гласувалите кредитори във всяка група (мнозинство от броя на кредиторите) и размерът на вземанията на кредиторите, които са го подкрепили, възлиза на повече от половината от общия размер на вземанията на всички гласували кредитори (мнозинство от общия размер на вземанията). При определени условия според Кодекса обаче се приема, че дадена гласувала група е дала съгласието си, дори да не е достигнато необходимото мнозинство (член 245 от InsO). Тази „забрана за блокиращ вот“ (*Obstruktionsverbot*) има за цел да се попречи на отделни кредитори или акционери да провалят приемането на плана. В съответствие с член 247 от InsO длъжникът също трябва да приеме плана. Противопоставянето от страна на длъжника обаче е без значение, ако няма вероятност планът да го остави в по-лошо положение, отколкото би бил без него, и ако никой от кредиторите не получава икономическа стойност, надвишаваща пълния размер на вземането му.

След приемането на плана за несъстоятелност от участващите страни и съгласието на длъжника, планът се утвърждава от съда по несъстоятелността. Съдът потвърждава плана по несъстоятелността, ако всички съществени процедурни изисквания са изпълнени и не е подадено заявление от кредитор или акционер, който твърди, че има вероятност той да бъде поставен в по-неблагоприятно положение вследствие на плана, отколкото би бил без него (член 251 от InsO). За да се предотврати опасността от отхвърляне на плана в резултат на подобно противопоставяне, организационната част на плана може да предвижда средства, които да бъдат предоставени, в случай че дадена страна докаже, че ще бъде поставена в по-лошо положение (член 251, параграф 3 от InsO).

Решението за одобрение на плана може да бъде оспорено само в ограничена степен (член 253 от InsO).

След изтичане на срока за обжалване на плана по несъстоятелността и стига същият да не предвижда друго, съдът по несъстоятелността прекратява производството по несъстоятелност (член 258, параграф 1 от InsO). Длъжникът възстановява правото си да се разпорежда с имуществото. Правните последици, предвидени в организационната част на плана, имат обвързваща сила за и срещу всички участващи страни, независимо дали те са предявили вземанията си или са се противопоставили на плана по несъстоятелността в качеството си на заинтересовани лица (член 254b от InsO). Това означава, че предвидената в плана по несъстоятелността възможност за отказ от право, спиране или подобни влиза в сила автоматично, без да е необходима нарочна декларация за намерение (член 254а, параграф 1 от InsO). Планът по несъстоятелността принципно не засяга правата на обикновените кредитори срещу трети страни. Ако планът предвижда това, се прилага изключение при вътрешногрупово обезпечение на трета страна (*gruppeninterne Drittsicherheiten*), което е предоставено на кредитора от предприятие, свързано с длъжника по смисъла на член 15 от Закона за акционерните дружества (*Aktiengesetz* — AktG) (например дъщерно дружество) (член 217, параграф 2 и член 223а от InsO).

За да се гарантира, че длъжникът изпълнява задълженията, наложени му по силата на плана по несъстоятелността, в плана може да се предвижда, че длъжникът подлежи на наблюдение от страна на синдика. По време на периода на наблюдение синдикът трябва да докладва всяка година на съда и на комитета на кредиторите, в случай че такъв комитет е бил назначен, относно текущото положение и перспективите за изпълнение на плана по несъстоятелността (член 261, параграф 2, първо изречение от InsO).

Независимо дали е разпоредено подобно наблюдение, в член 255 от InsO е предвидена „клауза за възобновяване“ (*Wiederauflebensklausel*), гарантираща спазването на плана от страна на длъжника. Ако в съответствие с организационната част на плана по несъстоятелността вземания на обикновен кредитор са били отложени или частично отписани, съгласно тази разпоредба подобно отлагане или отписване престава да бъде задължително за кредитора, ако длъжникът значително изоставя в изпълнението на плана по отношение на този кредитор (член 255, параграф 1 от InsO). Това се отнася и за всички обикновени кредитори, ако на етапа на изпълнение на плана срещу активи на длъжника бъдат образувани нови производства по несъстоятелност (член 255, параграф 2 от InsO). Обикновените кредитори с приети вземания, които не са били оспорени от

длъжника в рамките на съдебното заседание за удостоверяване на вземанията и които те имат по силата на потвърден и окончателен план по несъстоятелността и са присъединили към списъка на задълженията, могат да наложат принудително изпълнение срещу длъжника във връзка с тези вземания по същия начин, както ако разполагаха с влязло в сила решение (член 257, параграф 1, първо изречение от InsO). Ако планът по несъстоятелността служи като основа за оздравяването на предприятието, за изпълнението му често е необходимо вземането на заеми. С цел защита на заемодателите в организационната част на плана по несъстоятелността може да се предвиди таван на заемите (член 264 от InsO). При условие че вземането на новия кредитор остава под тавана, ефектът от споразумението за такъв таван е, че обикновените кредитори се нареждат зад новия кредитор във всяко ново производство по несъстоятелност.

Процедурата за изготвяне на план по несъстоятелността позволява на длъжника да постигне освобождаване от отговорност за остатъчни задължения, независимо от описаната по-горе процедура за това освобождаване. В Кодекса се посочва, че освен ако в плана по несъстоятелността не е предвидено друго, длъжникът се освобождава от остатъчните си задължения към кредиторите, ако удовлетвори кредиторите си по начина, предвиден в плана по несъстоятелността (член 227, параграф 1 от InsO).

15 Какви са правата на кредиторите след приключване на производството по несъстоятелност?

За подробности относно правата на кредиторите след приключване на производството по несъстоятелност, вж. отговора на въпрос „Какви са условията за и действието на приключването на производството по несъстоятелност (по-специално при сключването на предпазен конкордат)?“

16 Кой поема разходите и съдебните разноски в производството по несъстоятелност?

В съответствие с германското право разходите за производството по несъстоятелност трябва да се заплащат предварително от масата на несъстоятелността и се ползват с предимство пред вземанията на обикновените кредитори като задължения, произтичащи от масата на несъстоятелността (член 53 от InsO). В съответствие с член 54 от InsO разходите за производството по несъстоятелност включват съдебните такси във връзка с производството и възнаграждението и разноските на временния синдик, на синдика, както и на членовете на комитета на кредиторите.

17 Какви са правилата относно нищожността, унищожаемостта или относителната недействителност на правните актове, които са във вреда на кредиторите на несъстоятелността?

С цел предотвратяване на актове в ущърб на кредиторите придобиването на имущество, принадлежащо към масата на несъстоятелността, след образуването на производството по принцип е нищожно, а придобиването преди образуването на производството на имущество, което би било включено в масата на несъстоятелността след образуването на производството, по принцип е действително, но може да бъде оспорено при определени обстоятелства.

Тъй като при образуването на производство по несъстоятелност правото на длъжника да се разпорежда с имуществото се прехвърля на синдика, всяко разпореждане на длъжника с имущество, принадлежащо към масата на несъстоятелността, след образуването на производството по принцип е абсолютно недействително (основното изключение тук е добросъвестното придобиване на поземлен имот, въпреки че то може да бъде оспорено) (член 81, параграф 1, първо изречение от InsO). Освен това придобиването на права върху даден актив от масата на несъстоятелността по принцип е нищожно, ако длъжникът се е разпоредил с имущество от масата на несъстоятелността преди образуването на производството по несъстоятелност, но резултатът от това разпореждане възниква едва след образуването на производството (член 91, параграф 1 от InsO) (основното изключение е придобиването на поземлен имот, член 91, параграф 2 от InsO). Обезпечителни права, придобити в резултат на изпълнително производство през последния месец, предхождащ молбата за образуване на производство по несъстоятелност или след нейното подаване, също стават нищожни след образуването на производството (член 88, параграф 1 от InsO).

От член 129 и сл. от InsO следва, че придобиването от масата на несъстоятелността преди образуването на производството, за разлика от придобиването след образуването на производството, по принцип е действително, но може да бъде оспорено при определени условия. Правото на оспорване на сделки на неплатежоспособен длъжник е от решаващо значение за функционирането на законодателството в областта на несъстоятелността, тъй като то предоставя на синдика достъп до изходящите парични потоци от имуществото на длъжника от времето преди образуването на производството по несъстоятелност. То може да има съществен принос за попълването на масата на несъстоятелността и така да се гарантира, че законодателството в областта на несъстоятелността изпълнява целта си за гарантиране на равно удовлетворяване на кредиторите в зависимост от поредността на техните вземания и за предотвратяване на преференциално третиране на определени кредитори. В случай че синдикът упражни успешно правото си на оспорване, страната, която се е възползвала от спорната сделка, трябва да върне всичко, което е било отнето от имуществото на неплатежоспособния длъжник в резултат на сделката. Ако това не е възможно да стане в натура, синдикът трябва да плати обезщетение. Съответно синдикът може да предяви иск за принудително изпълнение на правото на възстановяване на собствеността и да се позове на това право срещу евентуални насрещни искове, предявени от даден кредитор. В случай че получателят на ползата по силата на оспорима сделка възстанови полученото имущество, евентуалният насрещен иск, който той би могъл да предяви, се възобновява (член 144 от InsO).

За да подлежи на оспорване, дадена сделка, сключена преди образуването на производство по несъстоятелност, трябва да ощетява обикновените кредитори (член 129 от InsO) и да е изпълнено едно от основанията, предвидени в членове 130—136 от InsO. Всеки правен акт, т.е. всяко действие (включително бездействие, член 129, параграф 2 от InsO), което поражда правни последици, може да бъде оспорено (Федерален съд, решение от 12 февруари 2004 г. — IX ZR 98/03 — точка 12). Освен ако в Кодекса не е предвидено друго, няма значение дали правният акт е извършен по инициатива на длъжника. Освен това дали действието е от договорно или от правно естество също не е решаващ фактор (Федерален съд, решение от 7 май 2013 г. — IX ZR 191/12 — точка 6).

Основание за оспорване на сделка съществува по-специално при:

полза, предоставена безвъзмездно от страна на длъжника, освен ако това не е станало повече от 4 години преди подаване на молбата за образуване на производство по несъстоятелност (член 134 от InsO);

правен акт, извършен от длъжника през последните 10 години преди подаването на молбата за образуване на производство по несъстоятелност и целящ да ошети кредиторите, в случай че другата страна е знаела за намерението на длъжника (член 133 от InsO). Сроктът е само 4 години, ако актът дава възможност на другата страна да предостави обезпечение или плащане;

правен акт, осъществен от длъжника в последните 3 месеца преди подаването на молбата за образуване на производство по несъстоятелност, който пряко ощетява кредиторите, ако длъжникът вече е бил неплатежоспособен и другата страна е знаела за това (член 132, параграф 1, точка 1 от InsO);

правен акт, чрез който на обикновен кредитор се предоставя обезпечение или удовлетворение, на което той няма право, ако този акт е извършен през последния месец преди подаването на молбата за образуване на производство по несъстоятелност (член 131, параграф 1, точка 1 от InsO);

правен акт, чрез който на обикновен кредитор се предоставя обезпечение или удовлетворение, на което той няма право, ако този акт е извършен през последните 3 месеца преди подаването на молбата за образуване на производство по несъстоятелност и длъжникът е бил неплатежоспособен към момента на този акт, а другата страна е знаела за това (член 130, параграф 1, точка 1 от InsO).

В тези случаи както длъжникът, така и получаващият ползата кредитор може освен това да понесе наказателна отговорност (членове 283—283d от Наказателния кодекс).

Производства по несъстоятелност срещу потребител

Производствата по несъстоятелност срещу потребители (*Verbraucherinsolvenzverfahren*) се прилагат за физически лица, които не извършват и не са извършвали стопанска дейност като самостоятелно заети лица или които са извършвали стопанска дейност като самостоятелно заети лица, но чието финансово положение е под контрол и срещу тях няма искове във връзка с трудови правоотношения (член 304, параграф 1, първо изречение от InsO). За разлика от стандартното производство по несъстоятелност, акцентът тук не е върху осребряването на имуществото, а върху освобождаването на потребителя от отговорност за задължението.

Процедурата се различава от стандартната, преди всичко когато молбата се подава от самия длъжник или заедно с други лица. В този случай решението за образуване на производството по несъстоятелност се предшества от извънсъдебна фаза, насочена към постигане на споразумение с кредиторите по отношение на уреждане на задължението въз основа на план (член 305, параграф 1, точка 1 от InsO). Ако опитът за постигане на извънсъдебно споразумение е неуспешен, длъжникът може да подаде молба за образуване на производство по несъстоятелност.

Следва етап, по време на който образуването на производството се спира и съдът по несъстоятелността предоставя възможност на кредиторите да се споразумеят с длъжника относно плана за уреждане на задълженията (*Schuldenbereinigungsplan*). Ако планът за уреждане на задълженията се осъществи, вземанията на кредиторите се уреждат само въз основа на този план, който има изпълнителната сила на споразумение, постигнато в рамките на съдебно производство (*Prozessvergleich*) (член 308, параграф 1, второ изречение от InsO). Молбата за образуване на производство по несъстоятелност и молбата за освобождаване от отговорност за остатъчния дълг се считат за оттеглени (член 308, параграф 2 от InsO). Ако не бъде договорен план за уреждане на задълженията, образуването на производството по несъстоятелност се възобновява.

Последна актуализация: 08/09/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.